

Голові спеціалізованої вченої ради Д 17.127.03
в Класичному приватному університеті
д. держ. упр., професору
ОГАРЕНКУ В.М.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
Бобровської Олени Юріївни
на дисертаційну роботу Малоого Віталія Анатолійовича
«Становлення та розвиток системи управління земельними
ресурсами територіальних громад в Україні», подану до захисту на
здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами

Земельні відносини як складова виробничих відносин посідають особливе місце в суспільному виробництві і потребують цілеспрямованої координації дій, адекватним формам власності на землю, формам господарювання на ній та способам використання землі у всіх галузях економіки. Виходячи із цього, використання землі, а в широкому розумінні – земельних ресурсів, потребує цілеспрямованого управління. Крім того, в Україні управління земельними ресурсами є ключовою проблемою земельної реформи, яка до останнього часу не знайшла кінцевого вирішення, що, в свою чергу, пов'язано з вирішенням питання про шляхи ефективного використання земельних ресурсів.

Власність територіальної громади є базовою категорією у формуванні матеріально-фінансової основи системи місцевого самоврядування. Володіння, вміле користування, розпорядження земельними ресурсами гарантують територіальній громаді ефективну організацію її життєдіяльності. Характер і масштаби земельних перетворень, які відбуваються сьогодні, слід розглядати як один із вирішальних чинників, що визначає темпи та масштабність соціально-економічного розвитку громади. Тому звернення дисертанта до проблеми становлення та розвитку системи управління земельними ресурсами територіальних громад є, безперечно, актуальним, оскільки результати дисертаційного дослідження спрямовані на вирішення проблемних питань щодо становлення та розвитку системи управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні.

Оцінка змісту дисертації та ступеню наукової новизни
отриманих результатів

Дисертаційна робота має завершену логічну структуру, побудовану відповідно до поставлених завдань, що дає змогу простежити авторський підхід до вирішення складної наукової проблеми. Предмет і об'єкт дослідження чітко сформульовані, що дозволило обрати необхідні методи дослідження і досягти

поставленої мети щодо науково-теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій оптимізації системи управління земельними ресурсами територіальних громад України в умовах децентралізації влади.

У першому розділі дисертаційного дослідження автор визначає рівень наукової розробленості теми дослідження вітчизняними та зарубіжними вченими, а також аналізує наукові погляди до визначення змісту та основних понять дослідження. На основі аналізу понять «управління земельними ресурсами», «територіальна громада», «місцеве самоврядування», «самоврядне управління», «децентралізація» та враховуючи специфіку системи управління земельними ресурсами дисертантом сформульовано авторське визначення поняття «управління земельними ресурсами територіальних громад». Автором проаналізовано нормативно-правове забезпечення управління земельними ресурсами, визначено проблемні сторони чинного законодавства та напрями його вдосконалення.

У другому розділі дисертантом розглянуто процес становлення сучасної системи управління земельними ресурсами на рівні територіальних громад, розглянуто особливості земельних ресурсів як інвестиційно привабливого ресурсу території громади, що виділяється своїми властивостями з-поміж іншого ресурсного потенціалу, який є у розпорядженні громад. Цілком слушно автор доводить необхідність чіткого розмежування земель державної та комунальної власності не формально, а з розробкою проєктної документації, як визначено чинним законодавством. При цьому автором визначено повний цикл виконання робіт із землеустрою, складання землевпорядної та містобудівної документації з метою повноцінного виконання повноважень щодо розпорядження земельними та іншими природними (водними, лісовими тощо) ресурсами органами місцевого самоврядування, а також для визначення планового розвитку територій об'єднаних територіальних громад. В розділі значну увагу приділено питанням самоврядного контролю за використанням та охороною земель і визначено його як функцію управління органів місцевого самоврядування, що спрямована на дотримання положень земельного та іншого природоохоронного законодавства щодо використання та охорони земель в межах територіальної громади. Крім того, визначено місце громадського контролю в системі самоврядування та проблематику його здійснення.

У третьому розділі дисертантом розглянуто планування, як ключовий елемент системи управління, з якого фактично починається досягнення мети і спрямоване на прийнятті важливих рішень органами влади. Для досягнення кінцевої мети та вирішення завдань органами місцевого самоврядування, автор пропонує процес планування доповнити наглядом за виконанням проєктів і включити його в перелік обов'язкових етапів виконання проєктів. Встановлено напрями взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в питаннях управління земельними ресурсами на місцевому рівні і запропоновано розширити можливості електронного місцевого самоврядування. Визначено певні слабкі сторони щодо взаємодії владних структур місцевого рівня з відповідними органами влади районного та регіонального рівня та в межах різної адміністративної підпорядкованості.

Розроблено та запропоновано Концепцію управління земельними ресурсами територіальної громади в Україні, яка визначає напрями вдосконалення системи управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад для забезпечення формування оптимальної інфраструктури, задоволення інтересів громадян та узгодження інтересів держави й територіальних громад щодо регулювання земельних відносин. Визначено складові Концепції та зміст завдань кожної.

В результаті проведеного дослідження автором удосконалено науковий підхід до здійснення самоврядного контролю в системі управління земельними ресурсами територіальної громади органами місцевого самоврядування в Україні, оскільки їх діяльність за своїм змістом є управлінською, тобто передбачає прийняття управлінських рішень, організацію та контроль за їх виконанням, сутність, мета й завдання якого впливають із соціально-політичного призначення місцевого самоврядування в Україні як гарантованого державою права та реальної здатності територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції й законів України.

Науково обґрунтовано та визначено напрями взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної виконавчої влади у сфері управління земельними ресурсами, що являє собою систематизовану сукупність їхніх обопільних дій, які здійснюються на основі визначених принципів та з використанням комплексу методів і засобів, з метою налагодження та здійснення співпраці у вирішенні стратегічних і оперативних питань, зокрема, щодо здійснення управління земельними ресурсами в Україні, регулювання земельних відносин, контролю за використанням та охороною земель; а також формування єдиного сервісного контенту електронного документообігу між органами місцевого самоврядування, службами, відомствами та державними установами, які визначають норми, правила користування земельними ділянками, узгоджують використання земель різних категорій цільового використання.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, що наведено в дисертації

Дисертаційне дослідження Малоого В. А. спрямоване на теоретико-методичне обґрунтування щодо становлення та розвитку системи управління земельними ресурсами територіальних громад та розробку науково-практичних рекомендацій щодо її вдосконалення та узгодження інтересів держави й територіальних громад у сфері регулювання земельних відносин.

Ознайомлення зі змістом дисертації, авторефератом та основними науковими працями дисертанта дозволяє визначити найістотніші теоретичні положення та прикладні висновки й рекомендації. Вони характеризуються науковою новизною і відображають внесок автора у розв'язання актуального науково-практичного завдання науки державного управління

При проведенні дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження – монографічний, абстрактно-логічний, порівняльно-правовий, аналізу та синтезу, описового моделювання та узагальнення.

Основні наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи мають теоретичне та емпіричне обґрунтування. Це обумовлено, зокрема, глибиною здійсненого здобувачем дослідження, опрацюванням 215 найменувань інформаційних джерел по розділах, у більшості з яких висвітлюються здобутки провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, що відповідають науковим спрямуванням теми дисертації. Це дозволило здобувачеві досягти повноти та всебічності аналізу поставлених проблем та зумовило аргументованість, достовірність та обґрунтованість висновків і рекомендацій.

Інформаційною базою дослідження законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, аналітичні огляди та офіційні матеріали Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, інформація інтернет-ресурсів.

Дисертаційна робота виконана в межах наукових тем Класичного приватного університету «Теоретико-методологічні та філософсько-історичні основи розвитку й перспективи реформування державного управління в Україні» (номер державної реєстрації 0113U000589), «Теорія і практика публічного управління й адміністрування в Україні та зарубіжних країнах» (номер державної реєстрації 0116U002645). Внесок здобувача полягає в систематизації та узагальненні теоретико-методичних засад розвитку системи управління земельними ресурсами на рівні місцевого самоврядування.

Таким чином, ознайомлення з дисертаційною роботою Малоого В. А. дає підставу стверджувати, що зміст дисертаційної роботи відображає її основні положення відповідно до структурної побудови та логічної схеми викладення матеріалу. Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими і послідовними. Поставлена автором мета дисертаційного дослідження досягнута. Висновки є аргументованими, вони корелюють із завданнями і відображають результати дослідження.

Практичне значення роботи і використання результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, що підтверджується використанням окремих здобутків дослідження у діяльності Козинської селищної ради Обухівського району Київської області в частині перспективного просторового планування розвитку територій, з метою повноцінної реалізації повноважень органів самоврядування щодо використання та охорони земель (довідка № 89 від 18.01.2021 р.), відділу в Обухівському районі Головного управління Держгеокадастру в частині взаємодії органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин, з метою налагодження та здійснення співпраці у вирішенні стратегічних і оперативних питань щодо здійснення управління земельними ресурсами територіальних громад (довідка № 5/102-21 від 19.01.2021 р.).

Теоретичні положення дисертаційного дослідження використано в навчальному процесі Класичного приватного університету при вдосконаленні навчально-методичного супроводу підготовки магістрів зі спеціальності «Державна служба», «Геодезія та землеустрій» при викладанні таких дисциплін: «Управління земельними ресурсами», «Планування та розвиток територій», «Регіональне управління та місцеве самоврядування» (довідка № 86 від 25.11.2020 р.).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід та розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації системи управління земельними ресурсами територіальних громад України в умовах децентралізації влади.

Основні результати наукового дослідження, викладені в дисертації, отримані автором особисто. Основні положення дисертації опубліковано у 19 наукових працях, з них: 6 – статей в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в зарубіжному виданні (Польща). Результати дисертаційної роботи були оприлюднені на 12 комунікативних заходах різного рівня.

Автореферат дисертації достатньо повно розкриває основні її положення і є ідентичним за структурою та змістом роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації.

Стиль та мова викладення результатів дисертаційної роботи

Подана до захисту дисертаційна робота написана науковою мовою, матеріал викладено у логічній послідовності. Розділи дисертації логічно пов'язані між собою. У цілому, слід зазначити, що стиль написання дисертаційної роботи характеризується науковою обґрунтованістю та послідовністю, аргументованістю висновків. Проведене дослідження має теоретичний, методичний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи та автореферату

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертації потрібно відмітити, що робота не позбавлена певних недоліків, мають місце дискусійні положення та окремі зауваження, які полягають у наступному:

1. Дисертантом досліджено понятійно-категоріальний апарат в системі державного управління земельними ресурсами і розкрито сутність та зміст понять «земельні ресурси», «земельний фонд», «земельна ділянка», сформульовано авторське визначення поняття «управління земельними ресурсами територіальних громад» (п. 1.2) при цьому, було б доречним визначитись з поняттям «земельні ресурси територіальної громади».

2. Для забезпечення ефективної дії організаційно-економічного механізму управління земельними ресурсами на рівні місцевого самоврядування автор

впевнений в необхідності розробки і реалізації системи заходів, об'єднаних єдиною метою регулювання земельно-майнових відносин, що забезпечить стабільний, збалансований і ефективний розвиток територіальної громади (стор. 84), але далі в роботі система таких заходів залишилася поза увагою.

3. Висловлюючи думку, що визначити інвестиційну привабливість земель можна шляхом її оцінки за певними критеріями, залежними від мети використання ділянки, дисертант вважає, що основним критерієм, який визначає інвестиційну привабливість земель сільськогосподарського виробництва є її здатність до виробництва продукції, а земель несільськогосподарського призначення – наміри перспективного використання земель потенційним інвестором і категорія цільового призначення земельної ділянки (стор. 114 – 115). Було б доцільним в роботі навести критерії інвестиційної привабливості земель в розрізі кожної категорії цільового використання, адже розподіл земель в межах громади не обмежується поділом на сільськогосподарські і несільськогосподарські.

4. Розглядаючи питання здійснення контролю землекористування в Україні (стор. 135) автор доходить висновку, що в результаті неналежного використання земельного фонду країни із порушенням норм і вимог законодавства, зростає і кількість порушень, підтверджуючи некомплексність, недовірність самоврядного контролю за використанням та охороною земель. Було б доцільним підтвердити позицію автора з цього приводу статистичними даними щодо кількості порушень в динаміці, виділивши види порушень.

5. Розкриваючи положення запропонованої Концепції управління земельними ресурсами територіальних громад, автор обґрунтовує важливість її запровадження, розкриває мету, завдання, складові (стор. 184 – 191). Разом з тим, бажано було б приділити увагу і можливостям фінансового забезпечення здійснення заходів щодо реалізації поставлених завдань.

6. В дисертаційному дослідженні здійснено досить ґрунтовний аналіз становлення сучасної системи управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні (п. 2.1), але, на жаль, не розглянуто питання щодо розвитку систем управління земельними ресурсами на муніципальному рівні в інших країнах. Бракує власної думки автора щодо запозичення європейського досвіду для розвитку такої системи. Це узагальнило б викладений матеріал і посилило авторську позицію.

Висловлені зауваження і дискусійні положення мають в основному рекомендаційний характер для подальшого розширення досліджень цього наукового напрямку. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, її теоретичну та практичну значущість.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Малоого Віталія Анатолійовича є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають наукову новизну, теоретичну та практичну цінність. Винесені на захист нові положення, висновки та рекомендації є достовірними, а декларована наукова новизна адекватно розкривається в роботі. Рівень проведених досліджень та їх

практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача. Оpubліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображують основні положення, висновки та рекомендації, які стали результатом авторського дослідження. Автореферат повністю відповідає змісту роботи.

Актуальність обраної теми дослідження, належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих висновків та рекомендацій, ступінь наукової новизни, теоретична та практична значущість, стиль викладення матеріалу та оформлення рукопису дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Становлення та розвиток системи управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні» за своїм змістом, науковою новизною і прикладною цінністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Малоокій Віталій Анатолійович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування.

Офіційний опонент,

завідувач кафедри економіки та
регіональної економічної політики
Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентіві України,
д. держ. упр., професор

О. Ю. БОБРОВСЬКА

Підпис О. Ю. Бобровської засвідчую
Учений секретар ДРІДУ НАДУ
при Президентіві України

О. В. АНТОНОВА

«24» березня 2021 р.